

Hart & Ziel. Vrouwen zijn het cement van de gemeenschap
Interview afgenomen door Wilma Lansdorp, redactielid van het
Parochieblad voor de HH. Maria en Martha, jg 7 nr 3, Pasen 2023, p. 16-19.

Godsdiensthistoricus en theoloog Annine van der Meer.

“De toekomst van de kerk is vrouwelijk”

Interview met Dr. Annine van der Meer. Zij is historicus, theoloog en symbooldeskundige. Het thema van dit M&M nummer is de positie van de vrouw in de Rooms Katholieke kerk. Dat bracht mij op het idee om dit met haar te bespreken.

Annine van der Meer schreef namelijk een aantal gezaghebbende boeken over de verborgen geschiedenis van het vrouwelijke en de vrouwen én hun vergeten bijdrage aan evolutie en beschaving. Recentelijk publiceerde zij *Maria Magdalena Ontsluierd* (2021) en *Maria Magdalena Poort naar de Nieuwe Tijd. Wegwijzer naar het licht* (2023). In juli 2010 worden in het Manifest Female Energy 33 wereldvrouwen onderscheiden waaronder Isabelle Allende, Karin Armstrong en Marianne Williamson. Onder de zes Nederlandse gedecoreerden bevindt zich naast Irene van Lippe Biesterfeld en Neelie Kroes ook Annine van der Meer. Volgens het Manifest zijn de 33 wereldvrouwen door de vrouwelijke energie geïnspireerd. Zij leveren een bijdrage aan veranderingsprocessen in de wereld; een nieuwe wereld waarin vrouwelijke en mannelijke energieën elkaar wederzijds inspireren en samen naar een nieuwe krachtige en creatieve spirituele wereld toe groeien.

Hoe komt het dat de rol van de vrouw zo is gemarginaliseerd in de RK door de eeuwen heen?

Voor ik antwoord geef, wil ik stellen, dat ik alle groepen in de kerk respecteer. Ik neem niet een bepaald standpunt in over vrouwelijke priesters in de kerk of wat dan ook. Ik bekijk het vanuit de historische groei en blijf daarin neutraal. Ik laat iedereen in zijn waarde. Ik ben

geen barricadestrijder, ik ben een wetenschapper. En ik wil als mens iedereen in zijn waarde laten.

Maar... de rol van de vrouw is gemarginaliseerd, dat is een historisch feit. Hoe dat komt? Dat heeft te maken met de enorme vrouwenhaat, die in de antieke oudheid om zich heen heeft gegrepen. Dat is een proces, dat al ergens rond 3000 v. Christus begint en dat steeds sterker wordt in allerlei culturen, wereldwijd, op een aantal inheemse culturen na, waar gelijkwaardigheid en vrede troef blijft. Als je naar de voorgeschiedenis van het Christendom kijkt, dan zie je, dat de Hebreeuwse geschiedenis de periode van de Eerste Tempel kent (990-586 v. Chr.), waarin God zowel als Moeder en als Vader geëerd wordt, waarin Geest als Vrouwe ervaren wordt en waarin zowel vrouwen als mannen liturgische functies bekleden. Maar gezien het toenemende vrouwvijandige klimaat, dat steeds sterker wordt, met name in de tijd van de Tweede Tempel (586 v. Chr. tot 70 na Chr.), ten tijde van het Judaïsme, verdwijnt 'de Moeder' uit de teksten en worden vrouwelijke functionarissen in tempels en in open lucht heiligdommen uit hun functie gezet.

Dat is een toenemend patrialiserend proces, dat mainstream wordt en zich dus ook doorzet in de tijd van Jezus en de eeuwen na hem. Maar Jezus zelf is uiterst vrouwvriendelijk. Nieuw onderzoek uit de hoek van het academisch feminisme toont aan dat er in de eerste eeuwen veel vrouwelijke evangelisten, vrouwelijke apostelen, discipelen, priesters, bisschoppen, zelfs aartsbisschoppen functioneren. Maar na de tweede eeuw worden de leidinggevende dames uit de teksten geschreven terwijl ze wél zichtbaar blijven in talloze afbeeldingen uit de vroeg-christelijke kunst. Volgens onderzoekster Ally Kateusz in haar boek *Mary and Early Christian Women. Hidden Leadership* uit 2019 is er voor de vijfde eeuw geen afbeeldingen te vinden waarop mannen zonder vrouwen aan het altaar staan: ze staan er altijd samen. Dit terwijl je de dames in de teksten dan al lang niet meer tegenkomt omdat ze eruit weggeschreven zijn. Dat zijn nieuwe onderzoeks feiten, waar niemand meer omheen kan. Echter, de historische situatie is anders gegroeid.

De Paus geeft op de conferentie van 20 febr. JI aan (over de rol van leken in de kerk); "leken zijn geen gasten in de kerk en priesters zijn niet de baas. De kerk is als het volk van God, waar leken volwaardig deel van uit maken samen met gewijde ambtsdragers. Vooral vrouwen moeten meer waardering krijgen voor hun menselijke en geestelijke vaardigheden en gaven voor het leven van parochies en bisdommen." Hoe zie jij dit? Wat kunnen vrouwelijke leken doen?

Vrouwen zijn het cement binnen de gemeenschap

Ik vind het bijzonder dat de rol van de vrouwen dus gezien gaat worden. Ik zag toevallig op de Duitse tv bisschop Meier van het bisdom Augsburg. Hij sprak op 26 februari jl tijdens de vastenactie over de situatie in Madagaskar, waar vrouwen ongelooflijk goed werk doen en hij zei; "Vrouwen zijn heldinnen. De toekomst van de kerk is vrouwelijk". (Die Zukunft der Kirche ist weiblich). Deze opmerking spoort enigszins met de uitspraken van de Paus van 20 febr. jl. Het is belangrijk dat de rol van de vrouw gezien wordt en dat in gelijkwaardigheid wordt gedacht. En wat kunnen ze doen? Ze kunnen het cement binnen de gemeenschap zijn. Dat zijn ze al heel lang: zij zijn al lang de verbinding in liefde en compassie binnen de kerkelijke gemeenschappen. Neem het werk voor de zieken, ouderen, kinderen, onderwijs, zangkoren, de bloemen, schoonmaak. Door die dingen in liefde en compassie te doen, dus

het cement te vormen, dát is naar mijn idee de essentie van de boodschap van Jezus en Maria Magdalena.

Wat is de betekenis van Maria Magdalena in deze context? Wat als we Maria Magdalena weer gaan herwaarderen? Zoals in de recente expositie in het Catharijneconvent te Utrecht?

Er is zeker sprake van een herwaardering, maar toch laat men in de Utrechtse expositie en catalogus haar ook zien als boetvaardige zondares en ex prostituee en dat klopt historisch niet. Er zijn bepaalde thema's in de kunstgeschiedenis, waar we afstand van moeten doen, omdat het historisch niet klopt. Maria Magdalena staat naast Jezus als zijn metgezellin en werkt samen met hem in hun gezamenlijke missie. Hij is het gezicht naar buiten toe, zij is energetisch degene, die hem ondersteunt in stilte en zwijgen. Zij moet ook op de achtergrond blijven. Het wordt in die tijd niet in openbaar leven geaccepteerd, dat vrouwen als leider optreden.

Mijn studie zowel in canoniek-bijbelse teksten als ook gnostisch-christelijke teksten toont een Maria Magdalena, die zeer gerespecteerd is in de eerste eeuwen, omdat zij als eerste de verrezen Christus zag en dat aan de apostelen ging verkondigen. De gnostische traditie toont aan dat zij leider was van de eerste groepen christenen. Dat werd niet geaccepteerd door Petrus, Andreas en later door Paulus. Dat staat heel duidelijk in de gnostische teksten. Er is dus een strijd geweest, waar zij in principe niet aan mee wilde doen, omdat zij in eenheid, verbinding en harmonie dacht. Maar zij werd buitengesloten, al direct na de kruisiging van Jezus.

Toch heeft zij haar interpretatie van de boodschap van liefde uitgedragen. Het ging bij haar om een innerlijke weg van liefde. Bij haar was spirituele groei belangrijk. Niet zozeer de uiterlijke kanten van het onderhouden van een gebouw, allerlei rituelen, dogma's en hiërarchieën. Daar ging het aanvankelijk ook niet om. De essentie was en is in liefde en harmonie met elkaar samen te leven.

Zou dat dus haar betekenis voor deze tijd kunnen zijn?

Ja, opnieuw wordt duidelijk, dat zij in gnostische teksten, die onder andere in de Nag Hammadi bibliotheek zijn teruggevonden, een leiderschapsrol kreeg toebedeeld, die niet erkend werd. Maar toch is ze doorgedaan op haar manier. Zij heeft die innerlijke weg uitgedragen, door te genezen, door mensen het uit te leggen. Die innerlijke weg vereist wel bepaalde kennis, vereist een bepaald wereldbeeld. Dat heeft ze uitgedragen, voorgeleefd. Dat heeft met name in Zuid-Frankrijk en Engeland enorme navolging gehad.

Wanneer is de Nag Hammadi bibliotheek teruggevonden?

De gnostisch bibliotheek Nag Hammadi werd in de 4^e eeuw op last van de bisschop van Alexandrië begraven en verstoppt in een kruik. Deze bibliotheek werd in 1945 opgegraven. De teksten waren niet allemaal gnostisch christelijk. Voor mij is *gnostisch* christelijk hetzelfde als *oer* christelijk. Dit wordt niet door alle theologen geaccepteerd. De gnosis (red: Oud Grieks voor kennis) wordt gezien als een marginaal bijverschijnsel. Want zo hebben de kerkvaders de afwijkende christenen omschreven. En dat is overgenomen tot de dag van vandaag.

Maar naar mijn idee bewijzen een aantal teksten, die gevonden zijn in Nag Hammadi in 1945, dat het ging om een innerlijke weg en daar is sprake van een Maria traditie, die ook in het evangelie naar Maria (Magdalena) uit de Codex Berlijn en in het Evangelie van Miryam de Migdala of Maria Magdalena, dat in 2010 terugkwam, is terug gevonden.

In dat laatste evangelie, staat dat zij als leider wordt aangewezen bij het laatste avondmaal. Maar haar leiderschap wordt niet erkend door Petrus en Andreas. En wat gebeurt er? Ze gaan verdeeld en ruziënd uit elkaar. En eenieder gaat zelf de eigen interpretatie van boodschap van liefde verkondigen, voor zover het eigen bevattingsvermogen reikt.

Innerlijke groei naar het licht

Nu zijn we 2000 jaar verder. Het is anders gelopen. Het is moeilijk om dat in een paar woorden duidelijk te maken. Haar leiderschap is niet geaccepteerd, punt een. Punt twee. Wat is dan die kennis, die je nodig hebt om die boodschap van Jezus en Maria Magdalena tot essentie te doorgronden? Die heeft te maken met die innerlijke weg, dus niet een uiterlijk vertoon van allerlei dogma's, maar het is een innerlijke weg, het is een innerlijke groei naar het licht, want wij zijn de kinderen van het licht. We komen er vandaan en we zijn ernaar op weg. Daar gaat het dus om. Waarom is zij belangrijk?

Vergeleken met 2000 jaar geleden is de mensheid vooruitgegaan, een bepaalde groep mensen is vooruitgegaan qua inzet van liefde, saamhorigheid en compassie.

Daar hoort een bepaald wereldbeeld bij. Namelijk dat je als ziel uit het koninkrijk der hemelen komt en afdaalt op de aarde en hier uit vrije wil een keuze hebt tussen het duistere of het licht. Kies je voor het laatste, dan kun je het innerlijke licht manifesteren en laten groeien. Dat je begrijpt wat het is in liefde en eenheid te leven. Dat jouw ziel dan weer kan opstijgen naar de lichtwereld, omdat het hele systeem, je fysieke lichaam, je energetische lichaam, door het beoefenen van liefde lichter is geworden. Dat is dus de leer van Miryam geweest. Weet dat je hier op aarde maar tijdelijk bent. En weet ook waarom je hier bent. Dat is de kennis, die je moet hebben om haar evangelie in essentie te doorgronden.

Je werkt om het zo te zeggen voor je bankrekening in de hemel!

(Red: Pas in 1969 neemt paus Paulus VI officieel afstand van de identificatie van Maria Magdalena als zondares. In 2016 krijgt haar feestdag dezelfde status als die van de andere apostelen)

